

Lehte Hainsalu

ÜKSTEIST ÜHTE

Teid on üksteist.
Hoidke üksteist!

Vanaema

Illustreerinud Pille Tammela

Ega sina ometi kärnkonna karda

Üks loomaraamat Rutile, linnalapsele

Pensionär Hirmu

Tädi Anna pere elab Võnnus. Tädi Anna peab seal pensionipõlve. Tema poeg Aare on metsavaht ja nende laudas elab metskonna hobune. See on eakas loom, kolmkümmend kevadet vana.

«Meie Hirmu on pensionär,» ütleb Aare ja patsutab Hirmut laudjale.

Ükski pensionär ei ela jõude, ta midagi ikka toimetab ka. Kui kevadeti enne keltsaminekut metsaveotraktorid sihi tühjaks keeravad, siis ei lähe Aare mootorratas sealt läbi. Aga Hirmu läheb. Veel ajab Hirmu vagu, teeb lehmaheina, käib veskil ja siis ei ole tarvis öelda, mis ja kuidas. Hirmu teab isegi, ta on pikas elus palju tööd teinud.

Hirmu käib karjas koos Tsimmiga. Nad viiakse siiasamma tare taha sööditükile, lehm ketti ja hobune kammitsasse. Mõlemad peavad alati lähestikku olema, muidu hirnuvad ja möögivad vastastikku kauge maa taha, nii et hääl ära, ja süüa pole aegagi. Kui Hirmul on töövalve, tuleb Tsimmi laudas üle sööta.

See on küll juba mitmes veis hobuse elus, kuid kokku nad hoiaavad. Kui nad kahekesi karjast tulevad, jääb Hirmu alati tanumavärvasse seisma ja laseb daami ette. Siis püüab ta koeruse pärast lehma kannikast näksata. Too hüppab iga kord kohmakalt kõrvale, udar loppub raskelt kahele poole, Hirmu aga traavib kõige ilusama sörgiga esimesena laudauksest sisse. Tal on varsa vallatused, sel valnal pensionäril.

Laudas elab Hirmu põrsasulu kõrval. Kui põrsas mollile tuleb, sirutab Hirmu pea üle vaheaia ning puudutab naabrit oma pehmete mokaadega. See toimub alati nii ootamatult, et põrsas heledalt kiunatab ja teise nurka põgeneb, kus ta veel tükk aega maailmale oma ahistamist kaebab.

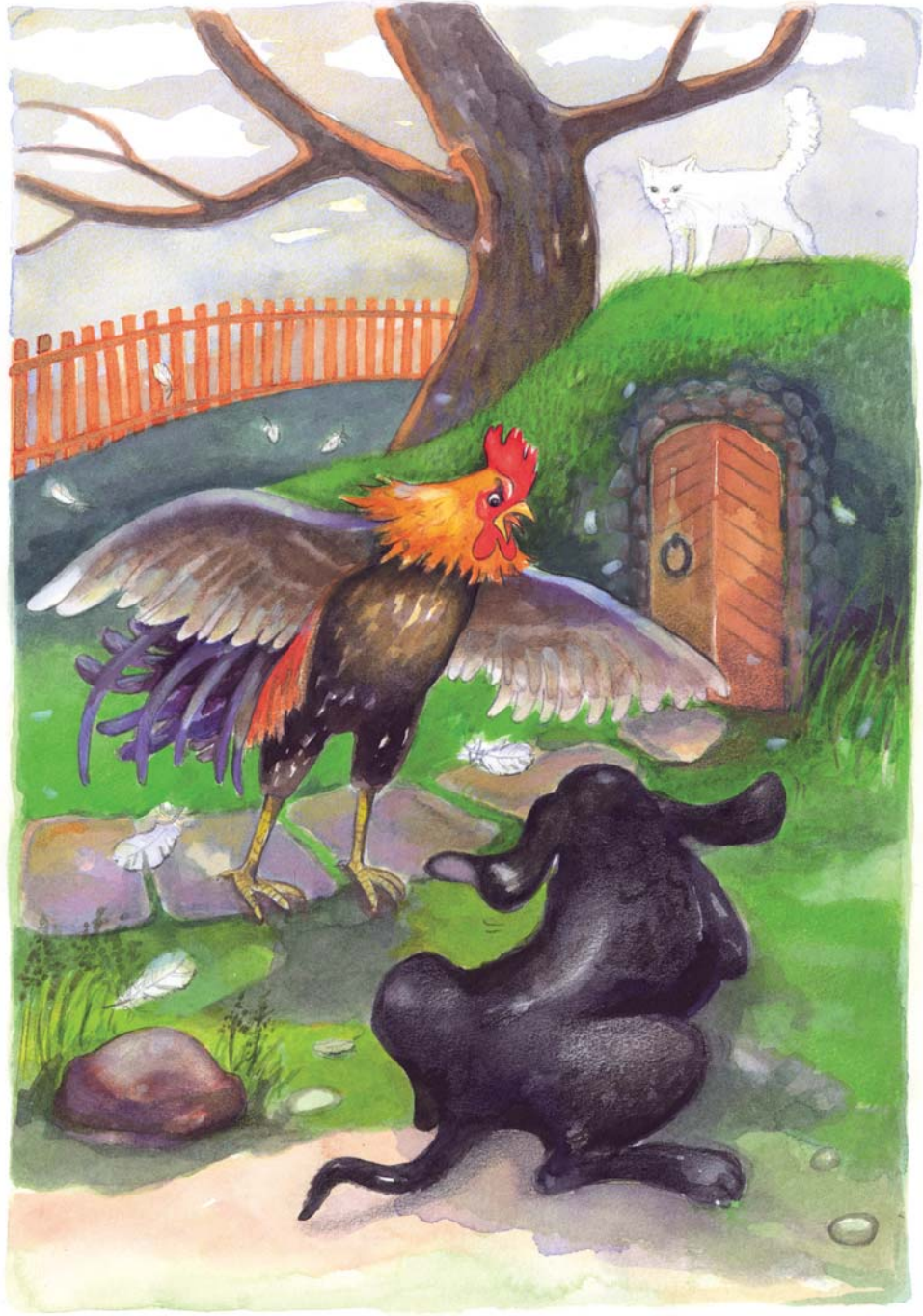
Lõpuks jääb põrsas nahinal magama, lehm mäletseb vaikselt omal poolel ning hobusel hakkab igav. Ta lükkab ninamikuga laudast. Kääksat! teeb uks ja lendab ammuli, vajub siis aeglaselt tagasi – kiiksat! Hobune lükkab jälle. Kiiksat... kääksat... kiiksat... kääksat... teeb laudauks ühtjutti.

Laudas vaheldub ukse liikumise rütmis valgus videvikuga, kuid siin ei ole midagi vaadata. Kiiksat... kääksat... ka hoovis ei ole midagi vaadata.

Nüüd õngitseb Hirmu põrsa rokapange sangapidi omale mokkade vahele. Kergete pealiigutustega hakkab Hirmu tühja pange kõigutama – priiks-prääks-priiks-prääks-priiks-prääks, nagu vana roostes tuulelipp tormi väntsutuses kõlab see. Aare tunneb juba toda vigurit, ta tuleb leivasisuga, kui kuulma juhtub. Leivakoorikut Hirmu hambad enam ei võta. Ja hobune naerab siis vaikset vanamehenaeru üle terve hobusenäo.

Õhtul koivalguses tulevad kanad põrsasulu kohale õrrele. Teinekord, kui vali tuul lauapragude vahelt lõõskab, lendavad vanad kanad Hirmu turjale magama. Nad lösutavad seal nagu valge paks sulgtekk ja Hirmu seisab pikki tunde liikumatult, naeratades vaikselt oma hobuseunenäos. Et olgu üks hea päev üürikeses elus sel kanarahval, kes on tulnud ja läinud nagu põrsaski, kes ka on igal aastal uus olnud. Ainult Hirmu on jäänud, see maailmatugi, ja ta katsub ikka vedada, kuni veel jaksab.

Sõnalinnriik

Üks reisikiri Ekkele, suurele rännumehele

Lemmiko, vanema poeg

Üks muinasaja lugu Ukule, muistse nime kandjale

Väike hiiglane

Üks metsajutt Martinile, nooremale vendade reas

I

Ta oli seekord õige kõrgel.

Rait, sa oled liiga kõrgele roninud! noomis ta ennast.

Kui kõrgel just, kes seda ütleks, sest kedagi ei olnud nägemas – ja alla ta kartis vaadata. Ometi oli tipuni veel rohkesti oksakodaraid. Kui ta usaldaks edasi turnida, võib-olla saavutakski oma unistuse: ulataks vaatama üle maailma ääre, sinna, kus töötavad ta vennad ja vanemad ja vanaisa. Rait teadis, et tema kodukuusk on kõige suurem, kõige võimsam, selle punased ladvakäbid näevad nii kaugele kui võimalik.

Kui Rait all oli, paistis silmapiir seisvat igas suunas kolme-nelja kuusetüve kaugusel nagu läbipääsmatu hallroheline sein. Sedavõrd kui ta kuhugi poole astus, sein ees taganes ja selja taga ligines kaitsvaks ringiks, ja Rait püsis alati selle keskmes. Tema oli maailma keskpunkt! Aga puu otsa roninult sattus ta otsekui munasse, torkivpehme häll voogas all ja peal ja ümberringi. Muud sealt ei näinudki.

Imelised mõtted tulid siin üleval. Kes see on – see MINA? mõtles Rait. Ta pigistas silmad kinni, okkaroheline valgus kustus, seepool silmalauge väreles soe pimedus. On see pimedus MINA? On nüüd maailm kadunud või ikka alles?

Rait sirutas käe ja kompas – okkad tundusid koredamad kui silmaga vaadates, ent olid vaieldamatult olemas kui okkad. Niisiis ei olene maailma olemasolu minust, mõtles ta, aga kas MINA olenen maailmast – et kui maailma ei oleks, siis poleks ka mind, sest kus ma siis oleksin? Aga kui mind ei oleks ja maailm siiski oleks, milline sel juhul oleks maailm? Kas teised näeksid seda teisiti kui mina: neil poleks ehk asjagi okste ja okastega? Kas maailm ongi selline, nagu seda nähakse?

Ma olen väike hiiglane, mõtles Rait, ehkki väike, olen ma ometi hiiglane, ma alles kasvan ja minuga koos kasvab mu maailm. Ema

ütles. Mu vendade maailm ongi tublisti kasvanud ja mu ema Hiiu Hiiglatari oma on veel suurem ja isa Kaliväe oma on veel suurem ja mu vanaisa Koljati maailm on veel kõige suurem! Ah, kui saaksin juba ise ka vanaisaks või veel parem vanaisade vanaisaks! mõtles Rait.

Siis kindlasti ei kardaks ta alla tagasi turnida. Või ei, ta polekski siia üles sattunud, kui ta vanaisa oleks, sest siis viibiks ta maailma äärel ja teeks seda imelist asja, mille nimi on TÖÖ, seda küllap imeliselt maitsvat asja, mida tegema igal hommikul nii väga kiirustatakse. Ainult teda ei võeta kaasa.

Rait tundis janu. Ta rüüpas tubli sõõmu okkarohelist õhku, aga ei küllastunud sellest, küllap tal mõlkus meeles midagi paremat. Valge angervaksa lõhnapilv tuli nii selgesti aimatavaks, et ta juba plaanitses rippuvaid oksaselgasid pidi alla maani liugu lasta. Uhh, see oleks vahva sõit, aga see oleks jube sõit! Ma olen VÄIKE hiiglane, ma ei oska veel, mõtles Rait. Võib-olla olen ma pooltüdruk, mõtles ta, poisid ei kardaks ju.

Rait oli oma vanemate pesamuna. Temast oli loodetud õekest kaheteistkümnele vennale. Ema ise ütles. Kas talle sünnib veel vendi, kuni lõpuks ometi õde saabub, mõtles ta nüüd. Seda ei olnud keegi ütelnud. Kas teda, Raiti ei olekski ema sünnitanud, kui mõni vendadest oleks juba varem õde olnud, ja kuhu ta oleks jäänud, kui teda poleks sünnitatud? Kui kole tühi oleks maailm olnud ilma temata!

Nii imelikud mõtted tikkusid pähe, vist selle trahviks, et ta keelatud kõrgusse oli roninud. Mis mõtted veel seal ladvas, kodukuuse katusel võiksid tulla, uhh!

Ma olen väike HIIGLANE, ma ometi ei karda üht tühipaljast oksaliugu, mõtles Rait. Talle meenusid magusalt sügelevad tiivanukid, millest polnud aimu, kas need kannavad teda juba või ei veel. Kui usaldaks proovida, saaks teada. Aga kui tiibu ikkagi pole? Ei, ma olen VÄIKE hiiglane, ema ütles, mõtles Rait.

Tähendab, ta peab siia üles jäämagi, kuni töölised ilma ääre pealt koju tulevad ja ära päästavad. Aga janu oli suur! Aga nälg tuli kallale!

«Too-hoo-ooge süü-üü-üia!» kisas Rait.

Kes teda kuulis! Vaid vanakesed kuused pistsid päid kokku ja kohisesid rahustavalt. Maga, lapsuke, maga halvad tunnid mööda! äiutasid nad. Rait nuttis natuke, jõi piisakese silmavett ja vist suikuski – kuni kuulis vendade vägevast matkalaulu.

«Vennad!» hõiskas Rait.

Tõepoolest – idast marssisid Vägev, Tugev ja Lihav, lääne poolt Priske, Turske ja Sitke, põhjakaarest Tüse, Jäme ja Ruse, lõuna kandist Südi, Tragi ja Tubli – või oli see täpselt vastupidi, igatahes tulid nad kõikjalt ja laulsid igamees omal viisil. See oli nii võimas, et hingevärinas kodukuusk pillas rohkesti käbisid, mis rabisesid läbi oks-
te Raidi uudistavast ninast mööda ja mööda, kuni maandusid põtsaki! põtsaki! hirmuäratavalt kaugel all.

«Vennad!» hädaldas Rait.

«Näe kus pesamuna haub vareseid välja!» märkas teda Priske. Või oli see Turske, ükskõik.

«Aga sa ema käest saad, Rait-mait!» ähvardas Lihav.

«Pole midagi, roni kähku alla, Raiduke-maiduke,» lohutas Vägev.

«Ma ei saa-aa-aa!»

Vennad naersid kaheteistkümnel häälel – kes naljamõistvalt, kes parastavalt, kes kaastundlikult, kes lohutavalt, kes kuidas. Aga käbid muudkui kukkusid ning igal kulus kaua aega, enne kui mütaki! maandus.

«Kas sa mõtled seda tõsiselt, vennake, ööseks üles jääda?» küsisid vennad.

«Ei mõtle-ee!»

«Hakka siis tasapisi tulema, jõuad enne hämarat alla.»

«Ei saa-aa-aa!»

«Kes sind kinni hoiab, hiiglane?»

«Ma ole-een VÄIKE!»

«Oh-oh-hoo, ah-ah-haa!»

Naersid vennad mis nad naersid, lõpuks hakkasid nõu pidama, kuidas väikeveli kätte saada, enne kui ema tuleb ja asi tõsiseks pöörab.

«Ma toon ta kukil alla,» pakkus Tragi.

«Ta on liiga suur ja raske,» kahtlesid vennad.

«Ma võtan tal käest ja laseme liugu,» pakkus Südi.
 «Ta on liiga väike, ta laseb käest lahti,» kahtlesid vennad.
 «Tahaa-aan allaa-aa!» karjus Rait. «Ma ei ole suur ja raske, ma ei ole väike, et te teaksite – ma olen täpselt paras!»
 «Paras sulle, paras jah!» hüüdsid vennad vastu.
 Nad pidasid salanõu, vaidlesid.
 «T teeb selle ära,» otsustas Tüse.
 «Oota, Rait, T tuleb kohe!» karjusid vennad üles.
 «Kaua ma ootan!» karjus Rait alla.
 Neli venda löid tiivad lahti, lendasid kuusepuusse, Tugev ja Turske haarasid Raidi kätest, Tragi ja Tubli jalgadest ning Rait laperdas alla, nagu oleks ta nahkhiir.
 «Maru! Vahva!» kisasid vennad.
 «Maru! Vahva!» nuttis Rait. «Oleksite mind neljaks lõhki tõmmanud!»
 Vennad patsutasid ja kaisutasid teda, vennad naeratasid talle, nii et Raidi hirm ja näljatunne kadus. Ta oli päevakangelane.
 Sarapuupõõsa alumised oksad löid lahku, lasksid vanaisa läbi.
 «Kas kõik on korras, poisid?» hõikas vanaisa Koljat.
 «Korras, kõik on korras!» kinnitasid vennad.
 «Ega midagi ole juhtunud?» küsis saabuv ema Hiiu Hiiglatar.
 «Mitte kõige vähematki,» kinnitasid vennad.
 «No siis kähku õhtulist tooma!» käsutas isa Kalivägi juba kaugel.
 «R läheb,» otsustas Tüse.
 Rait ja Ruse vaatasid teineteisele otsa: kumb? Naeratades sirutas Ruse käe:
 «Lähme mõlemad, sa suur küllalt juba!»
 Nad saagisid maha ühe kurekatlavarre, mida Ruse oli hommikul märganud ja meelde jätnud. Kuueteistkümnekesi ulatasid nad siniseid karikaid käest kätte, nautisid mahedat kellukalõhna ning saidki söönuks.
 Hämaruse tulles puges Rait emale kaissu, et tunnistada üles oma seiklus, ehkki vennad olid teda säästa püüdnud. Ema Hiiu hoopis rõõmustas, sest lugu oli õnnelikult lõppenud.

«Aga nad naersid minu üle, et ma nii rumal olen,» kaebas Rait õige tasa.

«Mitte sinu üle. Neile tuli midagi meelde. Nad kõik on kunagi kuuskede otsas vahvusevangis olnud. Viimne kui üks.»

Soe ühe-pere-tunne voolas Raidi südamesse, kui ta vendi nende kitsikuses kujutles. Nüüd usaldas ta emale rääkida ka sündimata jäänud õekesest ja oma kahtlustest.

«Oh sa rumalake,» ütles ema erilise häälega.

Rait sai aru, et iga laps on emale kallis just sellena, kes ta on.

«Mine nüüd magama, Raiduke, puhka välja. Homme oled meil jälle koduhoidja.»

Rait läks ronis rippmatti kõige alumise oksakodara all. Ta kiihus ja uneles ja unistas, ta vahtis rohelist okkapimedusse ja mõtles sõnade imelisest muundumisest: isegi niisugune sõna nagu RUMAL võib olla iseenese vastand, kui selles on armastuse vägi. Ta oli targemaks saanud, ta oli õnnelik.

Äkki jäi ta kõrv teiste juttu kuulatama.

Ema Hiiu Hiiglatari hääl oli kurb, kui ta ütles:

«Kuhu meie siis jääme, kui kuusk ära läheb?»

«Ära siis nüüd kohe meelt heida, sinna ju veel aega,» ütles isa Kaliväe hääl.

Mis see oli?! Millest nad rääkisid?

Ja muidugi ilma temata!

Kui rumal oli ta olnud, jälle oli ta lasknud ennast magama saata! Alati arutatakse tähtsaid asju, kui tema magab! Kuidas ta saab koduhoidja olla, nagu ema käskis, kui talle üldse ei räägita!

Rait jäi öösse vahtima.

Kuhu see kuusk läheb? Jalgu tal ju pole!

Küsida polnud kelleltki. Kõik magasid.

Sisukord

Ega sina ometi kärnkonna karda (1994)	5
Pensionär Hirmu	7
Musta Muti eluring	9
Vaeslapsed	13
Koera kaelarihm	16
Varese sõprus	20
Riisiku haiguslugu	22
Ühe hamstri elulugu	25
Perekond	32
Sõnalinnriik (1997)	39
Lemmiko, vanema poeg (2005)	65
Pikkurilli (1994)	163
Jette (1997)	193
Pimmi (1998)	231
Suurejüri peremees (2006)	265
Kümme aastat hiljem	293
Koerliblikas (2008)	317
Koerliblikas. Jaagupi lugu	319
Päevakoer. Kaisa lugu	375
Väike hiiglane (2003)	401
Päikeseplika (2003)	451
Väike valge (2008)	463